

Setembre crític | | Actualitzat el 04/04/2024 a les 09:49

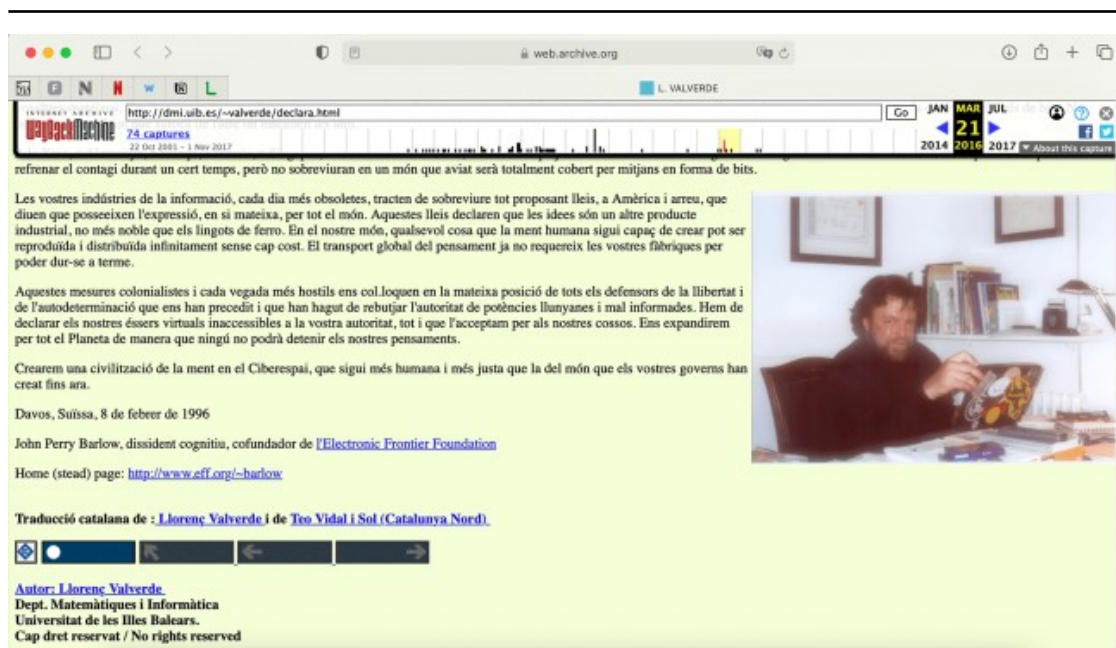
La vida al ciberespai: Internet com a eina de llibertat, de desobediència i de feixisme

Reportatge sobre ciberactivisme amb declaracions de Proyecto Una, Lali Sandiumenge i Alba Sidera, entre d'altres | Les nostres dades i el nostre temps han esdevingut un producte a Internet, que ha perdut aquell objectiu inicial de potenciar el coneixement comú

Persona mirant les xarxes socials a través del mòbil. | Anna Montraveta Riu

«Governants del món industrialitzat, cansats gegants de carn i acer, vinc del Ciberespai, la nova llar de la ment. En nom del futur, a vosaltres, que sou del passat, us demano que ens deixeu en pau. No sou benvinguts entre nosaltres. No teniu cap autoritat on ens reunim». Així començava la Declaració d'Independència del Ciberespai escrita pel ciberactivista nord-americà John Perry Barlow el febrer de 1996. L'acabava escrivint: «Crearem una civilització de la ment en el Ciberespai, que sigui més humana i més justa que la del món que els vostres governs han creat fins ara».

Versió catalana de la Declaració d'Independència del Ciberespai. John Perry Barlow.

Fa 28 anys de les paraules de Barlow i internet s'ha convertit en un lloc més hostil del que s'havia previst, en un reflex de la societat *offline*. Fins i tot, una imatge que de vegades sembla menys humana i menys justa, o almenys aquesta és la sensació que provoquen algunes discussions de Twitter o la necessitat de mostrar la vida perfecta a l'Instagram. A les plataformes més massificades ara es premia la reacció -i conseqüentment, es fomenta el discurs d'odi- i les nostres dades i el nostre temps han esdevingut un producte.

Ver esta publicación en Instagram

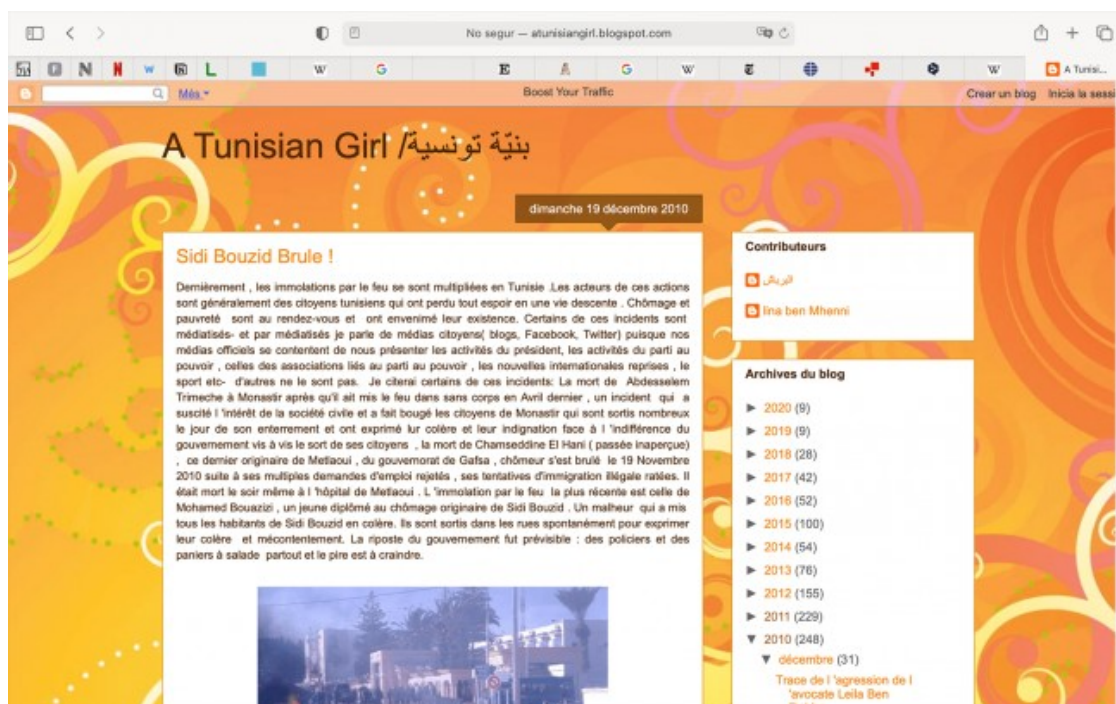
Una publicació compartida de Proyecto UNA (@proyectouna_)

Els inicis d'internet es remunten als anys 60 amb una doble història: per una banda, motivada pel desenvolupament de l'exèrcit dels Estats Units, i, per altra, gràcies a les universitats també dels Estats Units, que buscaven crear un protocol per compartir arxius i connectar ordinadors entre les universitats: «Al principi no hi havia una concepció que el codi pogués ser tancat. El codi, que és al final el que mou tot el *hardware*, s'entenia com un bé, no com una cosa que podia produir benefici econòmic» expliquen des de Proyecto Una, un col·lectiu mil·lenial que es dedica a estudiar les noves formes de creació digital.

Des del grup posen al centre la necessitat de remarcar la història oblidada dels inicis d'internet, que beu d'inversions estatals i de coneixement comú, més enllà de garatges de Silicon Valley: «Internet s'ha fet a través dels impostos de la gent, de molta gent desenvolupant coses en les seves hores lliures i de molta gent buscant maneres de sobreviure o traspasar coneixement en entorns on no era fàcil. Aquesta percepció que tenim ara que tot es monetitza és molt nova». De fet, no va ser fins als anys 90 que va començar la bombolla de les *.com*, amb la introducció d'empreses a internet, que es veia com una plataforma per estendre el negoci.

La revolució de la blogosfera

«Últimament ha augmentat el número de persones que es calen foc a Tunísia, en general ciutadans tunisians que han perdut tota l'esperança d'una vida digna. L'atur i la pobresa han fet mossa la seva vida. Alguns d'aquests incidents reben cobertura mediàtica i per cobertura mediàtica em refereixo als mitjans ciutadans (blogs, Facebook, Twitter), perquè els nostres mitjans oficials s'acontenten a informar sobre les activitats del President, del partit governant, de les associacions vinculades al partit governant, les notícies internacionals, els esports, etc.» Escrivia l'activista Lina Ben Mhenni a «A Tunisian Girl», el seu blog, el 19 de desembre de 2010, dos dies després que el venedor de carrer Mohamed Bouazizi s'immolés, moment que marca l'inici de les Primaveres Àrabs.

Post al blog de Lila Ben Mhemi 'A Tunisian Girl'.

Si Occident va conèixer què passava a Tunísia, a Egipte, a Yemen o a Bahrien el 2011 va ser sobretot a través de les paraules que els activistes locals escrivien a la xarxa: «Els seus líders van ser els bloguers, i existeixen característiques comunes entre els de les Primaveres Àrabs. Estan entre els 20 i 35 anys, provenen de classes mitjanes urbanes, tenen estudis universitaris, són poliglotes, desitgen veure els seus països convertits en democràcies decents, i bastants adoren la pel·lícula V de Vendetta» escrivia el periodista Javier Valenzuela en un article del País. Tot i que l'activisme va començar amb els blogs - i es va coure durant molt temps abans de les Primaveres - les xarxes socials van acabar sent les protagonistes dels moviments.

Internet va permetre accedir a la informació i difondre-la en llocs on la premsa estava molt saturada, a països amb falta de democràcia i pràctiques autoritàries com en aquell moment ho podia ser l'Iran o molts països del Món Àrab, detalla la periodista Lali Sandiumenge, que va cobrir les Primaveres des del Caire i va escriure *Guerrillers del Teclado*, sobre l'activisme bloguer al món àrab: «Internet pretén d'alguna manera esquivar la censura, tenir una plataforma d'expressió brutal per als grups minoritaris marginals, i amb això em refereixo a minoritaris a nivell de religió,

d'ideologia, d'LGBTI, etc. Després d'accedir a la informació, internet també comença a permetre connectar els ciutadans i despotricar 'en veu alta' al ciberespai, per exemple a través dels fòrums».

Avui davant del consolat de Turquia a les 19:00 ens concentrem per donar suport a la resistència @Acampadabcn pic.twitter.com/yBfxVXdlim

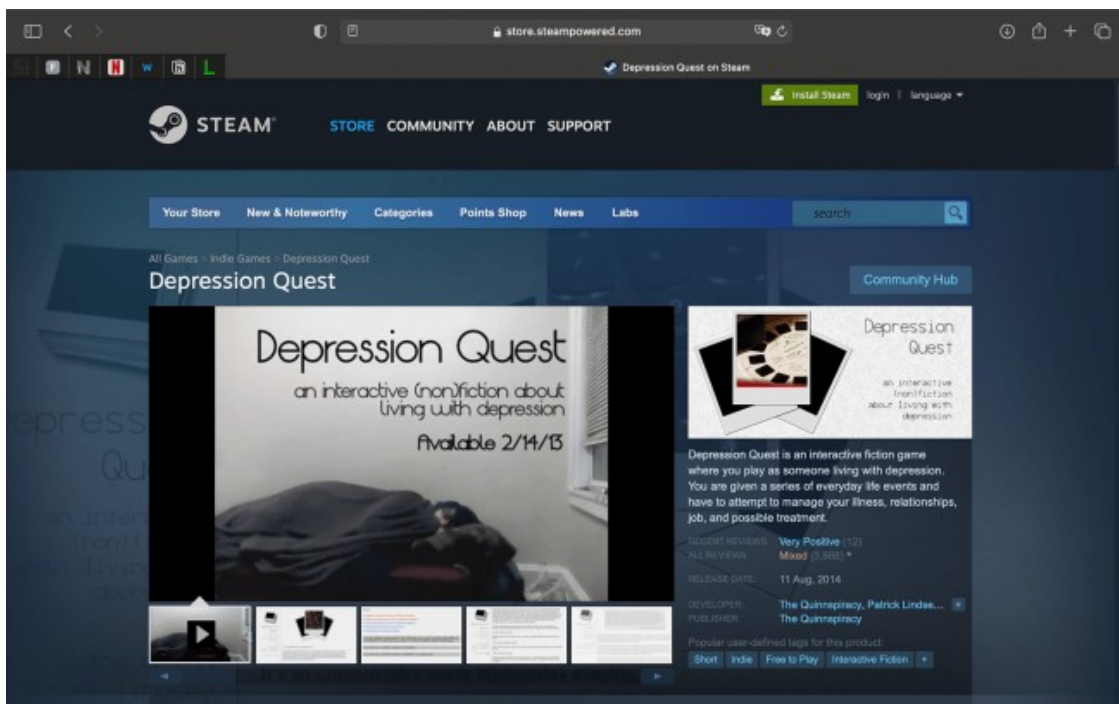
? direngezi barcelona (@occupygezi_bcn) June 5, 2013

Les revoltes connectades va ser el nom que es va donar a tots els moviments socials que van aparèixer després a tot el globus, inspirades, d'alguna manera, en les Primaveres Àrabs: el 15M a Espanya, El YoSoy132 a Mèxic, l'ocupació del parc de Gezi a Turquia o l'Occupy als Estats Units. Manuel Castells, sociòleg i expert en els moviments socials a través de les xarxes socials el 2012 parlava del que tenien en comú: «La majoria dels moviments ignoren els partits polítics, no plantegen jerarquies i desconfien dels mitjans de comunicació tradicionals lligats als centres de poder polític i econòmic».

A més, en totes les revoltes, internet era l'eina clau per connectar gent afí i per organitzar les manifestacions massives al terreny, descriu Lali Sandiumenge: «És important remarcar que no eren unes revoltes Facebook o Twitter, sinó que s'utilitzaven estratègicament aquestes eines per permetre-les. Quan aquí a Espanya encara no es coneixia Twitter, jo a Egipte el vaig conèixer perquè els activistes egipcis el van començar a fer servir estratègicament, per avisar-se en les protestes dels moviments de la policia».

De la revolta a l'establishment?

«Tinc gent a Internet presumint de posar-me animals morts a la meva bústia. Un imbècil de Califòrnia amb qui no he parlat mai ha contractat un investigador privat perquè m'acusi. Què faré? Anar-me'n a casa i esperar que algú compleixi les seves amenaces? Tinc por que el que faci falta per aturar això sigui la mort d'una de les dones que han estat blanc de les seves amenaces» aquestes eren les paraules de la Zoe Quinn, programadora de videojocs estatunidenca, a una entrevista amb The Guardian ara fa nou anys.

'Depression quest' e's un dels videojocs creats per la Zoe Quinn.

Zoe Quinn va ser una de les víctimes del #GamerGate, una campanya d'assetjament online cap a diverses dones de la indústria del videojoc el 2014 que va néixer de grups d'homes usuaris de plataformes com *4chan* o *Forocoches*. Havien trobat la popularitat a la xarxa i rebutjaven que les dones poguessin ocupar aquest espai: «Aquest és un moment molt important, perquè vam veure que internet no era tan il·limitat ni lliure com ens havíem imaginat. A partir d'això, ells entenen també quin és el seu poder. Aquesta campanya va estar instrumentalitzada totalment per membres de la ultradreta, perquè això va començar a sortir amb mitjans d'aquesta ideologia que estaven creixent en aquell moment, com *Breibart*» argumenten des de Proyecto Una.

La instrumentalització d'internet per part de l'extrema dreta, però, comença molt abans. Els anys 90 ja es troben les primeres webs feixistes: «L'extrema dreta està recollint els fruits de molts anys d'haver-se dedicat a això. No és que de cop hagin sortit més *youtubers* que s'ocupen d'aquest tema, sinó que els temes dels quals ara estan parlant aquests *youtubers*, abans han estat decidits des de fa molts anys a uns *think tanks*», explica la periodista Alba Sidera, experta en el tema i autora de llibres sobre l'extrema dreta com *Feixisme Persistent*.

Ver esta publicación en Instagram

Una publicación compartida de Al Descubierta (@aldescubierto.ofic)

Internet és present a la nostra vida en els nostres segons d'oci, en el minut que vas al lavabo o a l'estona d'abans d'anar a dormir, quan et dediques a fer scroll down a alguna xarxa social, cansat del bombardeig informatiu del dia i amb ganes de desconnectar. És aquí quan l'extrema dreta aconsegueix colar-se: ho fa a través de missatges directes i amb un to informal, amb humor i mems i, de vegades, amb insults i amb crits que aconsegueixen provocar-te una reacció. La dinàmica de les xarxes també hi ajuda, privilegiant i viralitzant els missatges més polaritzats. El mateix Twitter hi dona un cop de mà amb el botó de citar els tuits, que està pensat per reaccionar i així fer arribar al contingut més enllà.

Ver esta publicación en Instagram

Una publicación compartida de Proyecto UNA (@proyectouna_)

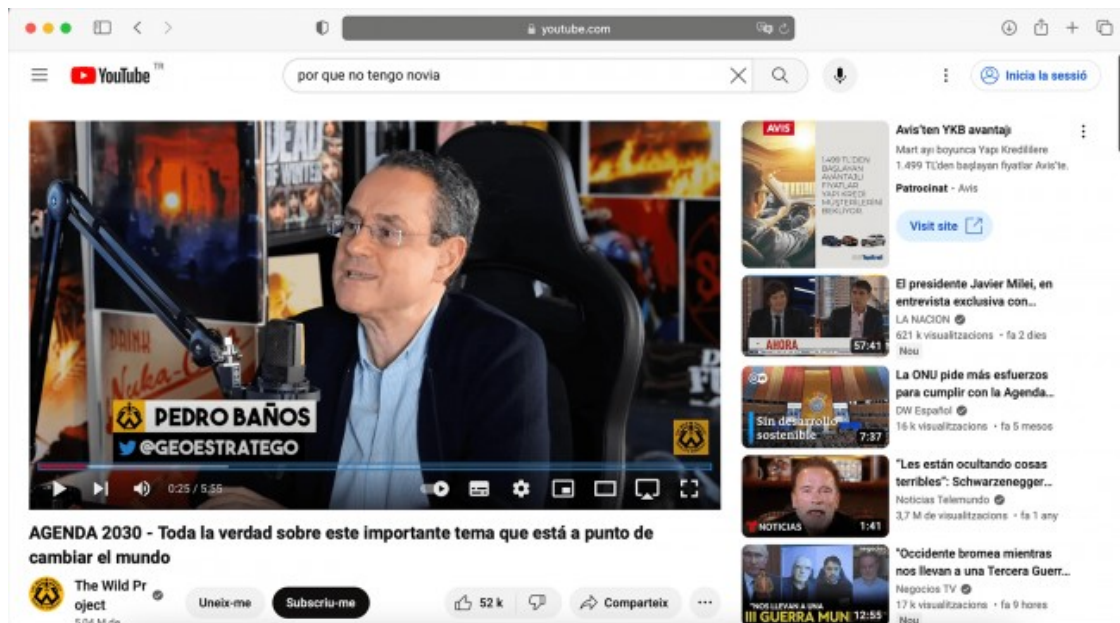
Per fer front a aquests missatges sense donar-los bola és important trobar un equilibri, explica

l'Alba Sidera: «No se'ls ha de seguir la corrent, se'ls ha d'ignorar, però tampoc es pot deixar que l'espai sigui només seu. S'ha d'omplir l'espai amb un contingut que sigui atractiu i que també tingui recorregut. Al mateix temps s'ha de respondre a les seves provocacions de dues maneres: una, parlant dels mateixos temes però des del teu punt de vista sense seguir-los l'estratègia; i dues, desmentint les mentides sense retuitar el seu contingut».

Un exemple de contingut que lluita contra l'expansió de l'extrema dreta és Al Descubierto. Intenten ser propers als usuaris i utilitzar un llenguatge que apel·li, de vegades a través de l'humor i la ironia: «És com si l'esquerra s'hagués quedat en l'academicisme. Ens fem els seriosos en una època en què això no ven. Recordo un vídeo d'InfloVlogger -un dels anomenats fachatubers- que es reia d'això, i deia: 'Els hem robat l'humor a l'esquerra. Ells ara no es poden posar en res i nosaltres ens podem riure de tot. Això ens va bé per criticar i connectar amb la gent'», argumenta Juan Francisco Albert, director d'Al Descubierto. «A això s'ha de sumar els recursos econòmics que tenen o les formacions polítiques i fundacions que els funcionen com a vehicles de comunicació. Tot això des de l'esquerra no ho tenim», afegeix.

El Gran Reemplaçament o els xips de les vacunes

El passat setembre Proyecto Una va venir a Solsona a fer una xerrada i ens van proposar buscar «¿Por que no tengo novia?» al Youtube, sense vincular el propi compte. Si ho proves, i seguint les recomanacions del primer vídeo, quants *clicks* et fan falta per arribar a trobar vídeos que critiquen el feminisme? I quants perquè et surtin com a recomanats vídeos relacionats amb el terraplanisme, els Iluminati o els extraterrestres?

Pedro Ban?os, qui ha generat pole?mica per declaracions que es consideren conspiracionistes, en una entrevista amb The Wild Project sobre «el que amaga l'agenda 2030 de la ONU».

Encara que no s'hagi publicat un estudi que demostrï l'augment de les teories conspiracionistes relacionades amb l'extrema dreta, internet ha fomentat la seva extensió. Tot i ser l'època de la història amb més accés a la informació, les *fake news* i la desinformació hi és més present que mai, alerten des de Proyecto Una: «Durant molt de temps ens pensàvem que tenir l'accés a la informació disponible ens alliberaria, però s'ha de fomentar un esperit crític perquè la gent sàpiga del

que s'ha de fiar».

D'alguna manera, ens hem convertit en l'era de la postveritat, i una de les veritats és la que promou l'extrema dreta a través del seu discurs comunicat principalment a internet: «La seva estratègia és fer veure que amb el discurs poden alterar la realitat i la percepció de la gent. És la mateixa estratègia que utilitzaven els nazis, i funciona. Hi ha notícies falses i idees que s'han repetit sense parar que ja han calat a un sector social que ara no el pots convèncer que ja no és així» analitzen des d'Al Descubierto.

El context mundial, a més, hi ha ajudat. Els moments de crisi globals, com la pandèmia de la COVID, són susceptibles perquè hi hagi un moviment reaccionari més fort: la gent necessita explicacions i l'extrema dreta les troba. «A l'extrema dreta li convé que la població estigui espantada. Es nodreix bàsicament de les pors de la gent. I, per tant, les conspiracions són un terreny molt atractiu per a ells, perquè tot el que sigui generar malestar, paranoia i por fa que la societat estigui més manipulable i és més fàcil colar la tendència autoritària» detalla l'Alba Sidera.

[Ver esta publicación en Instagram](#)

Una publicació compartida de Proyecto UNA (@proyectouna_)

La teoria del Gran Reemplaçament - que diu que hi ha unes elits que promouen la migració massiva per exterminar la raça blanca - als anys 90 només estava en boca de neonazis, mentre que ara alguna tieta o cunyat la proclama als dinars familiars, després de veure un vídeo de Youtube, d'una notícia a un grup de Telegram o d'escoltar de fons un discurs de Vox, de Trump, de Meloni o de Zemmour. «Les teories conspiracionistes, així com el feixisme, han aconseguit sortir de la marginalitat i tornar-se cada vegada més acceptades a la societat. El gran antídoto és no ser indiferents, perquè quan ho som ens estan guanyant» afegix l'Alba Sidera.

Retornar a l'inici d'internet

«Ens cal un canvi de consciència i un munt de gent decidint el que vol, però no pots decidir si no ets capaç d'imaginar que Internet pot ser d'una altra manera. Crec que en aquest sentit tenim una imaginació molt asfixiada, costa molt pensar que internet pot ser diferent, perquè al final ens l'han venut així. Però s'ha de ser capaç de pensar més enllà» reivindiquen des de Proyecto Una.

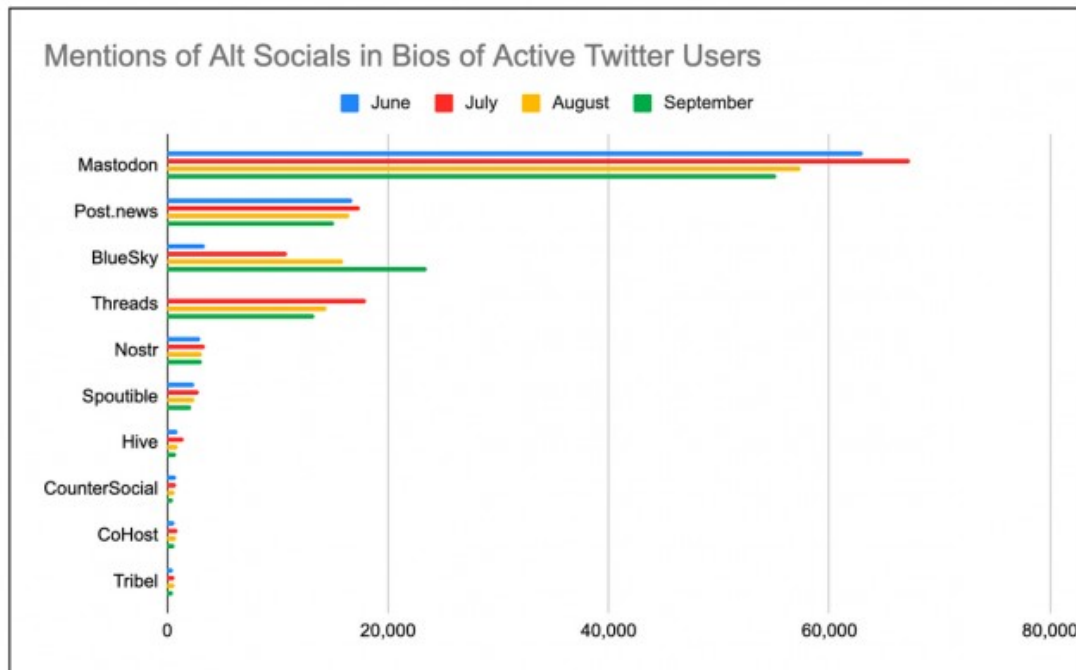
Ver esta publicación en Instagram

Una publicació compartida de Proyecto UNA (@proyectouna_)

«La red social X, antigua Twitter, sufre una caída global». «La creadora del área de ética algorítmica de Twitter: ¿X es la antítesis de lo que debería ser una red social?». «La alcaldesa de París abandona Twitter por considerarlo un 'arma de destrucción masiva de la democracia'». Aquests són tres dels titulars publicats al *Diario.es* els últims mesos.

El *Center for Countering Digital Hate*, a qui X ha denunciat per a investigacions anteriors, va publicar a finals del 2023 un nou informe que afirmava que «X no està aconseguint eliminar perfils neonazis, antisemites i racistes tot i ser conscient del contingut d'odi». Per la seva banda, la Unió Europea va emetre un altre informe dient que X tenia «la proporció més alta de publicacions de desinformació de totes les grans plataformes de xarxes socials». De fet, des que Elon Musk va comprar Twitter i li va canviar el nom, el valor de la xarxa ha disminuït un 71%.

Amb comptagotes hi ha usuaris que surten d'X per provar altres xarxes socials, tot i que no és fàcil, hi ha gent que fa gairebé 20 anys que utilitza aquesta plataforma: «El que passa és que molta gent quan surt d'aquesta lògica s'avorreix, perquè no hi ha les bronques, no hi ha contingut infinit i no hi ha possibilitat de treure'n profit. Estem tan intoxicats i tan a dins d'aquesta lògica que hem de plantejar-nos com volem les coses i quin és el preu a pagar» afegixen des del col·lectiu Proyecto Una.

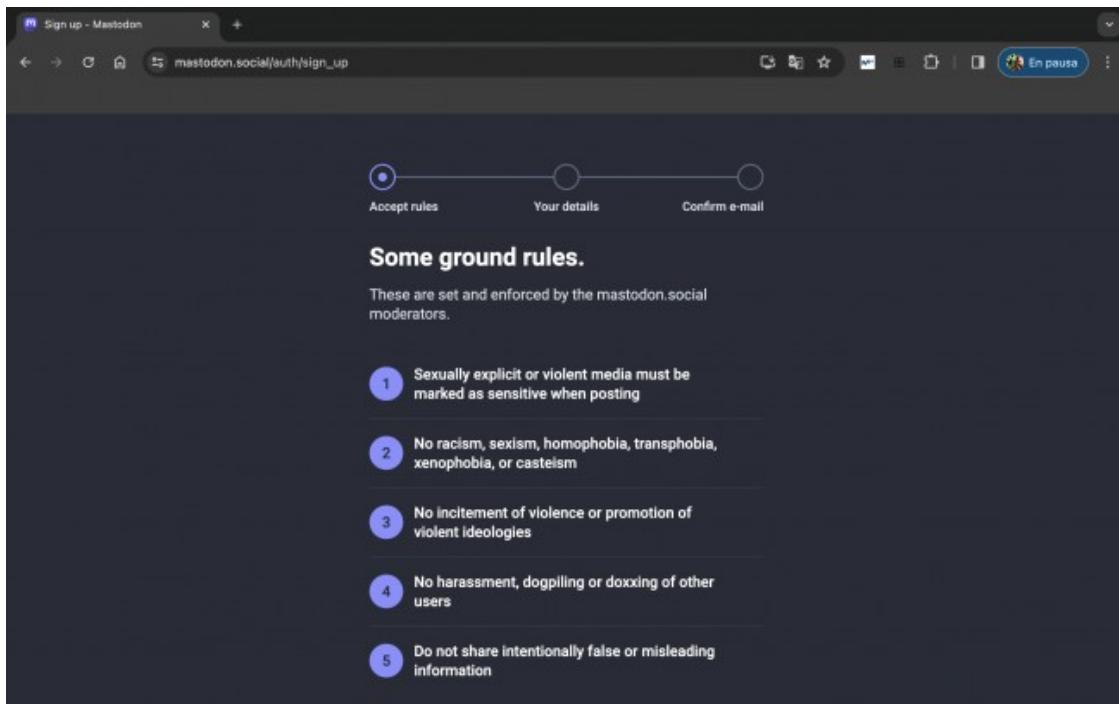

DSG #XTwitterMigration Report - Q3 2023
deweysquare.com/twitter-migration-report/

Migració? des de Twitter a altres plataformes - DSG.

Més enllà del capitalisme de plataforma -nom que es dona a l'explotació comercial de les grans plataformes com Facebook o Google- ciberactivistes estan creant xarxes alternatives que s'inspiren en l'internet lliure, horitzontal i de programari obert. El *fedivers* és el nom que rep l'univers de plataformes federades, format per comunitats autogestionades amb el seu propi servidor, expliquen els membres de Proyecto Una: «Les comunitats es van confederant entre elles segons els interessos, per tant, trenquen amb la idea d'estructura i amb certes dinàmiques d'assetjament massiu i de desinformació. Durant els últims anys han crescut molt».

Un exemple és Mastodon, que encapçala la migració de la xarxa X l'últim semestre de l'any passat, segons l'informe de DSG. En aquest cas, és una plataforma oberta i descentralitzada, és a dir, sense un servidor, corporació o director que ho gestioni. Per tant, tothom pot crear-hi el seu propi servidor, que reben el nom de comunitats o instàncies. A més, cada comunitat pot decidir les seves pròpies regles, tot i que a la web principal s'especifiquen les normes de conducta per evitar missatges sexistes, racistes, xenòfobs, pornografia infantil o publicitat excessiva.

Normes a acceptar quan obres un nou perfil a Masotodon.

Tot i que, d'una banda, és important seguir ocupant els espais de les xarxes tradicionals per frenar l'expansió dels missatges d'ultradreta, d'altra banda, és necessari buscar espais que fomentin aquesta connexió entre gent afí, i que tornin a posar al centre compartir el coneixement comú. El ciberespai ha vingut per quedar-se, i que les seves dinàmiques estiguin en constant moviment és la clau per construir alternatives digitals.